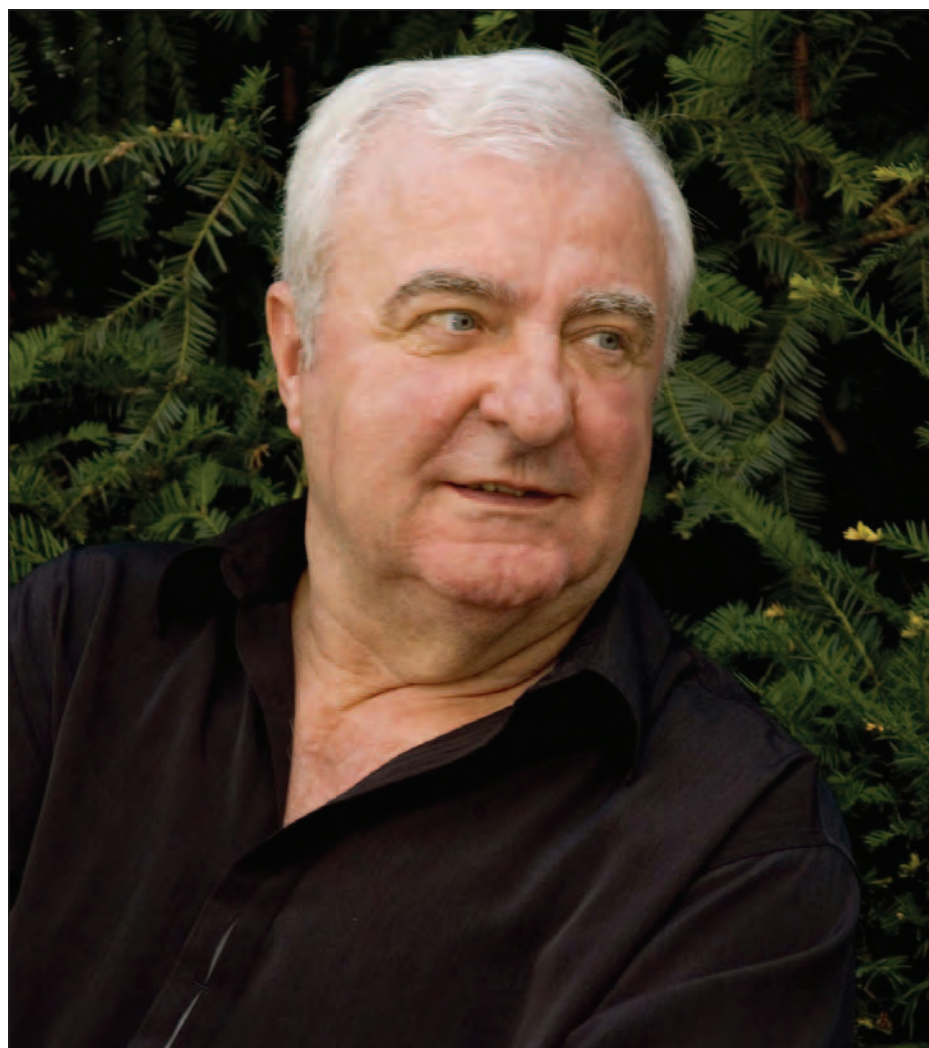

Hol tart ma a zenekari muzsikusok képzése Magyarországon? (2)

„Olyan ez, mintha csak úrhajósokat képeznénk” – A címben feltett kérdésre sorozatunk olyan karmesterek és előadó-művészek megszólaltatásával keresi a választ, akiknek nem csupán határozott elképzelésük van az oktatásról és a zenekari munkáról, de életpályájuk során bizonyítottak is. Előző számunkban Falvay Attila, a Nemzeti Filharmonikusok – korábban a Rádiózenekar – koncertmestere, a Kodály Vonósnégyes primáriusa vallott arról, hogy pályafutása alatt ritkán találkozott olyan helyzettel, amikor a próbajátékokra jelentkezők a zenekari anyagokkal legalább olyan körültekintően és gondosan foglalkoztak volna, mint a versenyművel. Almási Zoltán hegedűművész, a Berliini Filharmonikusok tagja szerint is mindenki arra készül, hogy elképzelet magát nagy koncerttermekben, amint Brahms-koncertet játszik, de valamikor fel kell ismerni, hogy ez keveseknek adatik meg.

Egy jó hangszeresnek mindig a zenét kell szolgálni

„Számomra alapvető követelmény volt, hogy a zenekari irodalmat, az úgynevezett „zenekari állásokat” – amit majd számon kérnek – megtanítsam a hallgatóimnak.”

Sebestyén Ernő hegedűművész hosszú éveken át volt a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekarának első koncertmestere, és 16 évig vezette a Berliini Filharmonikusok Kamarazenekarát. Jelenleg Kőszegen él, de ha megkérlik, ma is örömmel segíti fiatalabb pályatársai munkáját.

I Professzor úr hogyan látja a mai magyar hegedűsök helyzetét, lehetőségeit?

– Először mindenki szólístának készül, és ez egyáltalán nem baj, hiszen ambíció nélkül nem lehet felkészülni erre a pályára. Az élet, az egyéni fejlődés később majd eldönti, hogy az ember mire alkalmas, vagy mit akar. Nem szabad lebecsülni, ha valaki a szólista karrier helyett inkább a zenekari muzsikálást választja, hiszen a szólista pályára rendkívül sok lemondást, áldozatot követel a magánélet terén. Éppen ezért nagyobb hangsúlyt kellene helyezni a tanítás minőségére. Januárban felhívott telefonon egy hölgy, és a véleményemet kérdezte az-az kapcsolatban, hogy a gyermekének, aki

a Zeneakadémiára jár, az adott félévben mindössze öt hegedűórája volt. Azt választottam neki, hogy én is egész életem folyamán tanítottam, de ha turné, vagy más ok miatt akadályoztatva voltam, akkor mindig gondoskodtam megfelelő helyettesről. A tanítás folyamatossága ugyanis kulcskérdés. Sajnos úgy tűnik, hogy ma nem elegendően tanítanak olyanok, akik zenei kvalitásukat tekintve felérnek egy Weiner Leóhoz, Sándor Frigyeshez vagy Mihály Andrásához, akiknek a szakmai tudása mai mértékkel mérve felbecsülhetetlen volt. Egész életemben abból éltem, amit tőlük tanultam. Ma is olyan tanároknak kellene tanítani, akiktől a fiatal nemzedék egy életre szóló útravalót kap, és képes elérni a nemzetközi szintet.

■ Ennek gondolom a mentális felkészítés is része kellene, hogy legyen, hiszen egy nemzetközi próbajátékon a jelentkezőnek úgymond nincs „előélete”, vagyis a tudását, a képességeit nem ismerik olyan bebatóan, mint az itthoni kollégák.

– Ez igaz. Magyarországon további problémát jelent, hogy nincs valódi nemzetközi kitekintés. Vagyis a fiatalabb kollégák nincsenek felkészülve arra, hogy mit is jelent a nemzetközi standard. Én 2005 óta élek újra itthon, és ez alatt a több mint hét év alatt egyedül a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara vette igénybe a közreműködésemet. Az én generációmnak ugyanakkor óriási segítséget jelentett annak idején, hogy nagy tudású és hatalmas tapasztalattal rendelkező mesterek irányították a szakmai fejlődését. Ferencsik Jánostól például rengeteg nagyszerű zenei ötletet kaptunk, amikor a kvartettünk a Beethoven vonósnégyeseket tanulta. Boldogok voltunk, hogy előjátszhattunk neki, és ő nem sajnálta ránk az idejét.

■ Hangzásban tapasztal-e valamilyen különbséget Professzor Úr egy magyar együttes és egy külföldi zenekar vonós szólama között?

– Megmondom őszintén, én semmi negatívumot nem tudok mondani, kiváltképp nem az élvonalbeli zenekarok vonóshangzása terén. Magyarországon azt a véleményt hallottam, hogy itt nincsen rossz zenekar. Ugyanakkor nemzetközileg most már nagyon kiegyenlítődött a színvonal, illetve megfordult a tendencia. Míg 30–40 évvel ezelőtt egy német növendék kevesebbet kapott a képzés során, mint egy magyar, addig mostanra a külföldi zeneakadémiák felzárkóztak.

■ Vagyis napjainkra gyakorlatilag minden ország kinevelte a saját hegedűs utánpótlását?

– Tulajdonképpen a magyar hegedűoktatás ilyen szempontból a modern európai igényeket elégítette ki azzal, hogy Joachim elment Németországba, Flesch Károly elment Angliába, Auer Lipót megcsinálta az orosz iskolát, Hubay itt maradt Magyarországon, Gertler Endre pedig Brüsszelbe ment. Auer Lipót élete utolsó éveiben az Egyesült Államokban is tanított, de egyik leghíresebb amerikai tanítványa, a vilnusi születésű Jascha Heifetz még Szentpéterváron volt a növendéke.

■ A problémát akkor igazából az okozza, hogy még mindig túlságosan szólista-centrikus a képzés, annak ellenére, hogy a kereslet már másról szól?

– Aki a Zeneakadémiára jár, annak kötelező zenekari gyakorlaton kell részt venni. Tizenöt évig tanítottam a müncheni Zeneművészeti Főiskolán, vagyis a bajorországi Hochschule für Musik und Theater-en, ahol tanszékvezető professzor voltam. Számomra alapvető követelmény volt, hogy a zenekari irodalmat, az úgynevezett „zenekari állásokat” – amit majd számon kérnek – megtanítsam a hallgatóimnak. Nem beszélve arról, hogy ott a hegedűvizsgákon a zenekari állások ismerete is szerepelt az anyagban. Az még akkor is a tananyag része kell, hogy legyen, ha valaki szólista pályára készül. Viszont ha egy hallgatónak csupán öt hegedűórája van egy félévben, akkor az sem zenekari művészként, sem szólistaként nem fogja a nemzetközi versenyben megállni a helyét.

■ Ugyanakkor feltételezhető, hogy ha valaki el tudja játszani a Beethoven Hegedűversenyt, vagy egy Paganini Caprice-t, akkor egy zenekari állást is el tud játszani.

– Igen, de sokan csalódásként élik meg a zenekari vagy a tanári pályát és már nem ugyanaz az ambíció fűti őket. Annak idején Édesapám is úgy nyilatkozott egy ifjúkori barátomnak, hogy ha ő azt tudná, hogy én zenekarban fogok ülni, akkor összetörné a hegedűmet. Persze az ilyen megnyilatkozásokat nem kell komolyan venni...

■ Azóta azonban jócskán megváltozott a helyzet. Hiszen ma már rangot jelent zenekarban játszani, és a zenekari muzsikuskok presztízse jelentősen megnőtt, mondjuk a nyolcvanas évekhez viszonyítva.

– A hallgatókat már a képzés során sokkal alaposabban fel kellene készíteni a zenekari repertoárból. A többkötetes német Orchesterstudium tartalmazza mindazokat a fontos állásokat, amelyekre egy felkészült zenekari muzsikusknak szüksége lehet, és amelyek minden próbajátékon előfordulnak. Richard Strauss Don Juan-ja minden próbajátékon szerepel...

■ Akkor valójában az egyéni főtárgyórákon kellene foglalkozni a zenekari alaprepertoárral is?

– Véleményem szerint Kovács Dénes az utóbbi idők legnagyobb magyar hegedűművésze volt. Én mindent neki köszönhetek, mindent tőle tanultam – azok után, hogy elvégeztem a Zeneművészeti Főiskolát. Az én akadémiai főtárgy tanárom tudása ugyanis kimerült abban, hogy kiválogatta a legtehetségesebb növendékeket. Tizenkilenc éves koromban Kovács Dénes kollégája lettem az Operaházban, aki akkor ott koncertmester volt. Ő foglalkozott velem hónapokon keresztül és a hegedűjáték valamennyi szabályát megtanította nekem. Mint minden játéknak, a hegedűjátéknak is vannak ugyanis szabályai, és ezeket elsősorban mentálisan kell elsajátítani, verbálisan pedig meg kell tudni fogalmazni. Elsősorban itt látok nagy hiányosságokat. Nagy különbség van a között, hogy hangszereseket képzünk vagy muzsikuskokat. Egy jó hangszeresnek mindig a zenét kell szolgálni, és tisztelettel kell közelíteni a nagy mesterekhez. Csak így van értelme annak, amit csinál.

■ Ha meg kellene rajzolni az ideális hegedűtanár portréját, az Professzor Úr tapasztalatai alapján milyen lenne?

– A németországi helyzetet jobban ismerem, tehát abból tudok kiindulni. Ott nem lehet főiskolai tanár az, aki nem tesz eleget valamennyi követelménynek. Tehát kamara-zene, szólista kvalitás, valamint a zenekari repertoár beható ismerete. A bírálóbizottság természetesen ismeri a meghirdetett állásra jelentkezők munkásságát, és ennek alapján mérlegel. Amíg bárki is nem tesz eleget ennek a hármas követelménynek, addig nem jöhet létre ismét egy olyan generáció, amelyik világhírű lett, és a magyar zeneművészetet is világhírűvé tette. Mindehhez azonban egy alaposan kidolgozott pedagógiai programra lenne szükség, és megfelelően képzett, sokoldalú, nagy tapasztalatú muzsikuskokra a megvalósításához.

(Kaizinger Rita)